

19.00 Middag & kåseri ved
Hans Johan Breidablik
«Den nye pasienten»

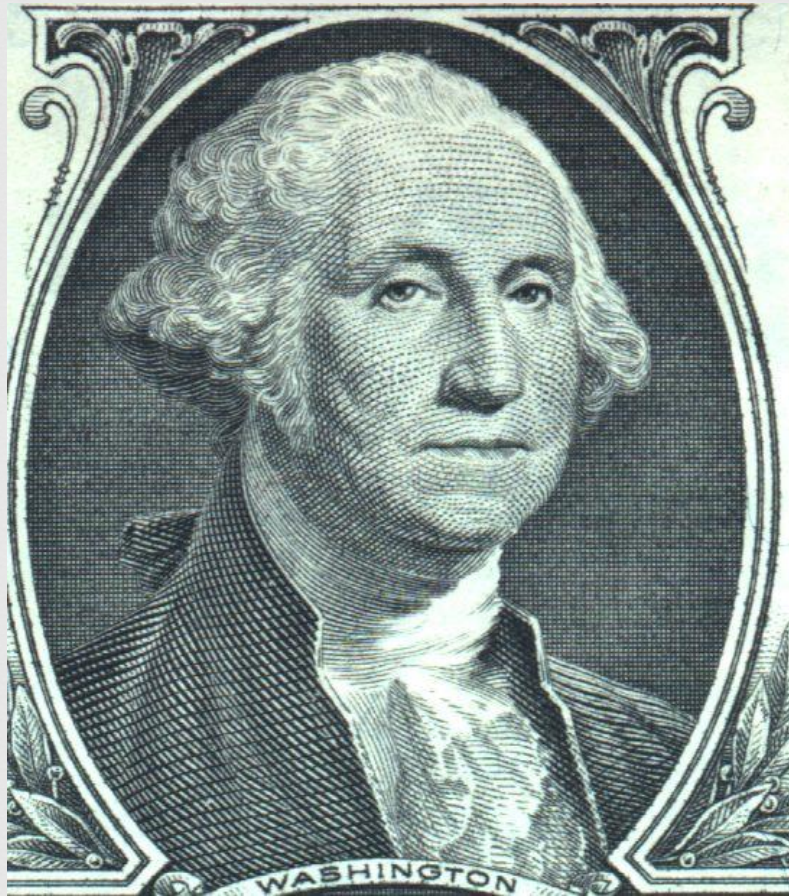
*Erfaringskonferansen – Skei i Jølster 2. og 3.
februar 2017*

«Kåseri»?

- Ordet kommer av fransk *causer*, som betyr å prate
- Kåseriet var opprinnelig en avissjanger som ble innført på 1800-tallet for å kunne skrive lettfattelig om vanskelige emner
- ❧ Ironi, humor og satire er virkemidler som kjennetegner kåseriet. Kåsøren kan virke naiv bak ironien, men den er aldri ondsinnet. Derfor vil man finne virkemidler som sarkasme, spydigheter og svart humor i et kåseri. Også språklige bilder, kontraster og gjentakelser er vanlige i kåserier.
- ❧ Innholdet i kåseriet følger en *rød tråd*, selv om den kan være løs, men bør ikke ha for store tankeprang til at lytteren ikke kan følge med. Teksten bør ha en viss grad av originalitet og ha uventede poenger.
- ❧ Et annet viktig poeng med kåseriet er at det er *subjektivt*. Kåsørens mening skal skinne gjennom. Ironien kan gjerne understreke og *overdrive* dette. Kåseriet må også ha en viss aktualitet, og temaet burde gjenkjennes av alle i målgruppen, som gjerne kan innbefatte hele folket.

George Washington

∞ "Trick or treatment" (Sing & Ernst)

- ❧ *Hippokrates*: «There are, in fact, two things, **science** and **opinion**: the former begets knowledge, the latter ignorance»
- ❧ *Gamle Hellas*: sykdom var *ubalanse* i de fire kroppsvæskene. **Blod** (sangviniker), **gul galle** (koleriker), **svart galle** (melankoliker) og **slim** (flegmatiker).
- ❧ Greske leger trodde at blod kunne **stoppe opp** og slik forårsake sykdom, og foreslo **årelating** som behandling
- ❧ Metoden ble utbredt i hele Europa i de neste århundrene, ulike instrumenter ble utformet og også **blodigler** ble mye brukt

- ❧ Europeerne tok med seg den velrenommerte metoden til Amerika
- ❧ 13. des. 1799 våknet George Washington med **forkjølelsessymptom**, men avslo å ta noe for denne (hadde hatt vannkopper, byll i hofte, lungebetennelse, tbc, malaria og skader fra krigen)
- ❧ men tilstanden forværret seg og han fikk **pustevansker** og det ble laget en blanding av mørk sirup, eddik og smør, men han greide knapt å svelge dette
- ❧ morgenen etter kom 3 leger som diagnostiserte "**dog strangulation**" (epiglotitt)

- ❧ da **tørkede biller** ikke hjalp halsen, ble det fra livlegen Dr. Craik bestemt å **årelate** generalen først 1/2 liter, og kort til etter ennå 1/2 liter.
- ❧ da det **ikke tilkom bedring** ble det gjort fjerning av enda en 1 liter blod til og pasienten kom seg tilsynelatende. Men **ny forværring** gjorde det nødvendig med nye årelatninger og blødningen var nå treg
- ❧ på kvelden var "timen" kommet og Georg Washington **sovnet fredelig** inn

- ❧ det fantes imidlertid noen få leger som **betvilte** verdien av årelating, og som hevdet at det derimot var farlig og hadde tatt livet av presidenten
- ❧ journalisten **William Cobbett** skrev om dette og inkluderte den berømte og høyt respekterte legen **Dr. Benjamin Rush** som var en autoritet innen årelating, og kunne årelate opptil 100 pasienter på en dag
- ❧ Cobbett begynte å undersøke de lokale **dødelighetsratene**, og hevdet at Rush hadde "bidradd til å redusere befolkningen på kloden!"

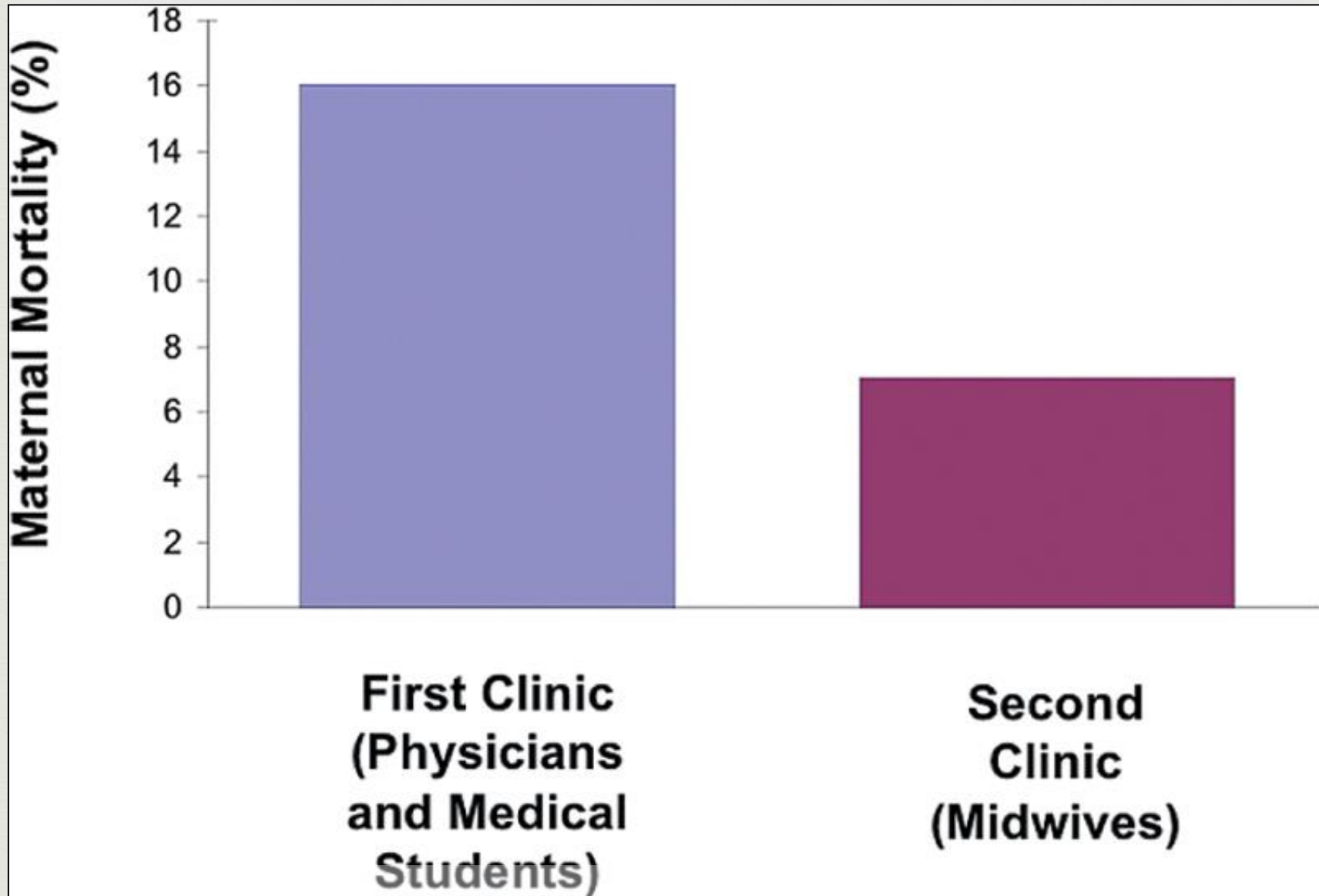
- ❧ Cobbett ble da **stevnet** for retten av Dr. Rush og saken gikk over 2 år
- ❧ Ikke uventet ble Cobbett dømt til å betale 5000 \$ til Dr. Rush, den **største erstatningen** til denne tid i Pennsylvania!
- ❧ «*Men dette var i gammel tid, og alt er annerledes i dag*»?

Ignaz Philipp Semmelweis (født 1818 i Budapest, død 1865) var en ungarsk-østerriksk lege, som påviste sammenhengen mellom legers og jordmødres mangel på håndhygiene og utbredelsen av barsel-feber.

Den norske forfatteren Jens Bjørneboe skrev i 1968 skuespillet «Semmelweis».

Tross sin suksess oppnådde hans arbeide lenge **liten anerkjennelse** blant andre leger. Hans studenter hold rensligheten for **unødvendig**, og leger ville ikke gå med på at de selv forårsaket noen sykdom. Etter en intrige iscenesatt av hans sjef, som følte seg forbigått, måtte Semmelweis i 1849 **forlate klinikken**

Gordis: Epidemiology, 4th Edition.
Copyright © 2008 by Saunders, an imprint of Elsevier, Inc. All rights reserved

Eugenetikken («rasehygienen»)

- ❧ **Eugenikk** («av god avstamning»), også kjent som *rasehygiene*, er en anvendt vitenskap og et sosialpolitisk program som tar sikte på å forbedre arvelige egenskaper i en befolkning.
- ❧ Eugenikk som vitenskap ble grunnlagt av Francis Galton i andre halvdel av 1800-tallet.
- ❧ Fagets selvforståelse var at det utgjorde en del av folkehelseforskning og var en anvendt gren av evolusjonsbiologien og genetikken.
- ❧ Eugenisk politikk ble satt ut i livet i mange land og med bred politisk støtte, spesielt fra 1920- til 1960

Wir stehen nicht allein

Legen Walter Gross ledet det rasepolitiske kontoret i det nasjonalsosialistiske Tyskland 1933–1945

Lobotomi

António
Egas Moniz

Nobelpris i medisin 1949

∞ 1947-1957 det ble utført flest
lobotomier i Norge, tilsammen
kanskje rundt 3000

Mageleie

«Big pharma»

∞ Peter C. Gøtzsche, professor og leder av The Nordic Cochrane Centre, Rigshospitalet, København:

∞ « *I den vestlige verden er lægemidler den tredje hyppigste dødsårsag efter hjertesygdomme og kræft* »

«Licence to heal – and to kill?»

- Helsevesenet er gitt **legitimitet** til omfattande inngripen i andre menneske sine liv
- Mange suksesshistorier, og høg **anseelse** både i *eigne auger* og i *pasientar sine*
- Stor (overdreven?) tru på nytten av tiltaka mellom både pasientar og fagpersonar
- Logisk at nytten aukar proporsjonalt med omfanget av aktiviteten («*jo meir, jo betre*»)

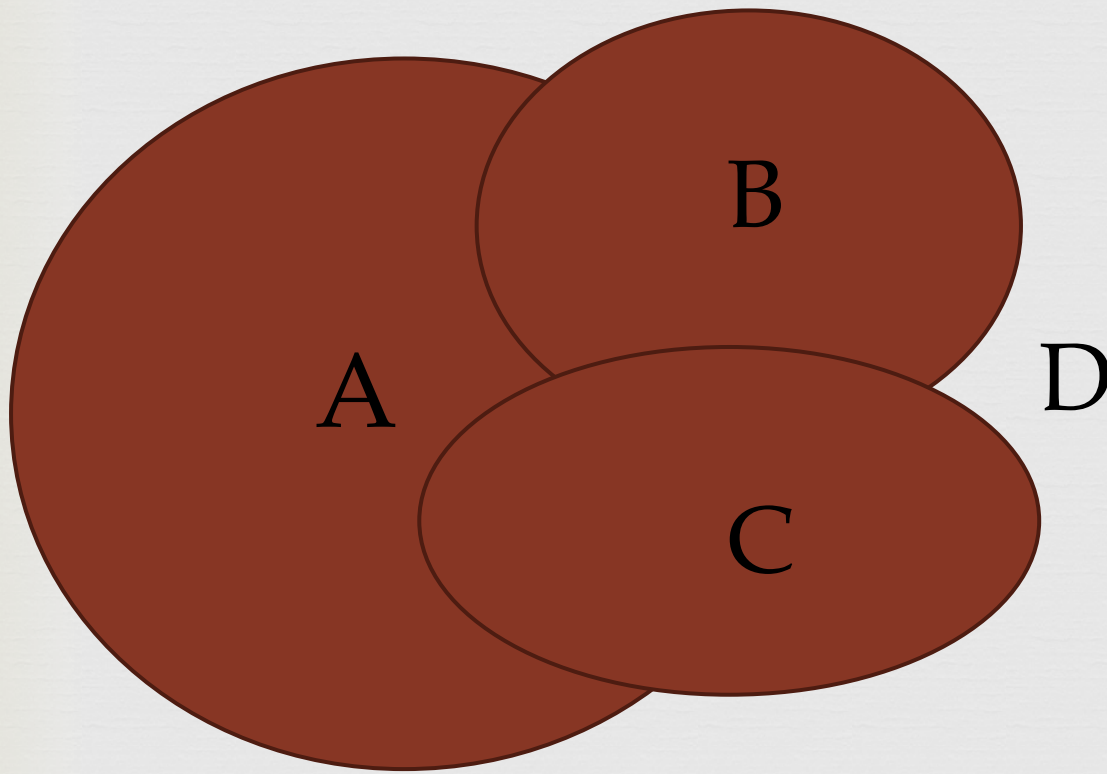
Den «nye» pasienten

Den «nye» pasienten

Fagrevir og pasientgrupper

A/B/C: «**Min**
pas.»

AB/AC: «**Min-**
din, din-min
pas?»

D: **Ingen** sin pas.
(ingenmannsland)

Utvikling («den nye pasienten»)

- ⌘ Ho/han er ikkje «ny», men oftast gammal
- ⌘ Ho/han har sjukdom som varer ved over tid
- ⌘ Ho/han har eit fleirtal sjukdommar samtidig
- ⌘ Ho/han har kroppslege og mentale (evt. sosiale) plager samstundes
- ⌘ Ho/han har redusert funksjonsevne
- ⌘ Ho/han blir stadig fleire framover
- ⌘ Diagnostikk og behandling blir stadig meir komplisert, og helsevesenet manglar kompetanse

Skjøpelegheit

(«frailty / fragile»)

- ❧ Progressiv aldersrelatert svekkelse av fysiologiske system, med redusert funksjonell **reservekapasitet**
- ❧ som medfører **økt sårbarhet ved stressende omgivelser**
- ❧ Indikatorer: trøttbarhet-vekttap-svakt grep-
langsom gange og lavt energiforbruk evt.
pluss kognitive- eller sansesvekkelser
- ❧ Forebygging (kunnskap): ernæring og fysisk akt etc.

«Den nye pasienten»?

- ☞ Vi må sjå framover med samfunnsblikket/ -ansvaret («**pasienten si helseteneste**»)
- ☞ *Kven er vi til for?*
- ☞ Skal vi bygge tenester basert på **etterspørsel**, **taleføre** grupper eller befolkninga (særleg dei utsette gruppene) sitt **behov** framover?
- ☞ Vil kreve prioriteringar på tvers og nye måtar å tenke på og organisere tenestene på, og endring av utdanningane for helsepersonellet
- ☞ Kjem vi dit?? Er vi på veg??